

Facing the Truth of Your Soul

פרקי אבות – פרק ג'

(1) פרקי אבות – פרק ג, משנה א

עקביא בן מהללאל אומר: הסתכל בשלשה דברים ואי אתה בא לידי עבירה – דע מאין באת, ולאן אתה הולך, ולפני מי אתה עתיד ליתן דין וחשבון. מאין באת – מטפה סרוחה. ולאן אתה הולך – למקום עפר רמה ותולעה. ולפני מי אתה עתיד ליתן דין וחשבון – לפני מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא.

(2) רבינו יונה (שם)

ולפני מי אתה עתיד ליתן דין וחשבון. שהנבראים לא נבראו אך לירא את ד'. כי איך יחטא האדם אם יחשוב לפני מי עתיד ליתן דין וחשבון. ויותר על הפורענות והנסיון שיהיה לו על חטאיו כי יתבייש בשת גדול. משל למלך שנכנס אדם לפניו אם ימצאהו מרמה במעשיו או משקר דבריו הלא יתבייש בשת גדול. על אחת כמה וכמה לפני מלך מלכי המלכים הקב"ה. גם כי בהתבייש הנפש אחר שנתפרדה מן הגוף, הבושת היא גדולה מהבושת בעודנה שמה, כי טבע הגוף משכח, וכי יעשה האיש דבר כיעור ויתבייש עליו מבני אדם לשנה או לשנתיים ישכח הדבר וילך הבושה מעליו. וגם כי לא ישכח מלבו יהיה הדבר ישן נושן, והוסרה קצת הבושה. כי טבע השכחה שבגוף מתערב עם טבע הנפש. וכי אינו יכול להתגבר עליו לשכוח הדבר לגמרי, על כל פנים יתגבר עליו להתיישן הדבר שהוא קצת השכחה שמסיר רוב הבושה. אך בהיות הנפש לבדה אין שכחה לפנייה כי כלה ברה וזכה ואין שום טבע מהגשמים בתוכה. וכשמתביישת לפני מלך מלכי המלכים הקב"ה לעולם ולעולמי עד תעמוד בבושה כאותה שעה שהיתה עומדת לפניו וכמו הפעם ההוא תעמוד מבווישת לעולם. וזהו שאמרו רז"ל (ב"ב ע"ה.) אוי לה לאותה בושה אוי לה לאותה כלימה. לכן על כל פנים המעלה על לבו דברים אלו לא יבא לידי עבירה:

3) Rav Joseph B. Soloveitchik zt"l – Family Redeemed pg 21

However man has an inner world; he exists inwardly as well as externally. Man's ontological essence, that is, the essence of his being, is not to be equated with his conduct or routine activities. There is a *homo absconditus*, a "hidden man" whom no one knows. He hardly knows himself. Hence in spite of watching man's activity we gain little knowledge. The latter is a mystery which no one can unravel. "All men are liars," says the Psalmist (Psalms 116:11). Not because they want to tell the untruth. They are simply unable to tell the truth. I see my neighbor every morning leave his house at 6:30; I know to where he

drives off. I am also familiar with his occupation. I know what he will do when he will arrive at his place of business. I willy-nilly watched his conduct; I am acquainted with his habits and responses to certain challenges. I overhear his conversation with the members of his household, I know his concerns and interests. Do I know *him*? No, he is a mystery to me. The uniqueness of man-persona expresses itself in the *mysterium magnum* which no one except God can penetrate.

(4) תהלים – פרק לו, פסוק ז

צִדְקָתְךָ כְּהַרְרֵי אֵל מִשְׁפָּטְךָ תְּהוֹם רַבָּה אָדָם וּבְהִמָּה תוֹשִׁיעַ ד'.

(5) מלבי"ם (רבי מאיר ליבוש בן יחיאל מיכל וויזר [1809-1879])

...משפטיך מה שאתה גומל ומעניש בנסים נסתרים בחקי הטבע הם מכוסים כתהום רבה, עד שלכן יסתפקו רבים בגמול ועונש הזה ויכחישו אותו. עתה מבאר מדוע יהיה כן? כי אדם ובהמה תושיע ד', מצד שהאדם הוא מורכב משני חלקים, חלק א' הוא בהמה, כי אין הבדל בין גוף האדם לגוף הבהמה, עד שמצד גופו הוא בהמה ונתון תחת חקי טבעיים מוכרחים, ומצד נפשו ושכלו הוא אדם ויכול לבחור ולעשות כפי בחירתו נגד טבעו, ואם היה השכר והעונש גלוי לא היה בוחר בטוב ומואס ברע מצד בחירת השכל, רק מצד טבע גופו, כמו שלא ישתה סם המות מצד טבע גופו, כי כל מה שיעשה האדם בעבור תועלת וערב לגוף, עושה זאת מצד בהמותו לא מצד בחירתו האנושית, שחפשיית הבחירה היא רק אם יעשה הטוב בעבור שהוא טוב ובעבור חק השכל נקי מכל פניה גופנית, ולכן היה מההכרח להסתיר השכר והעונש בתהום רבה כדי שימצא מקום לעשיית המצות מצד החלק שהוא אדם... וכבר בארנו במק"א שד' ערך את גוף האדם שיכלול בתוכו כל חקים הטבעיים המפוזרים בכל מעשה

בראשית, היינו שהוא כולל בתוכו כל העולם הגדול, ובעת תכריע נפשו האנושית השכליית את חקי העולם הקטן וטבעיו תחת ממשלתה, כן תכניע בזה את העולם הגדול, ששניהם ענין אחד:

6) תהלים – פרק כד, פסוק ד

נְקִי כַפַּיִם וּבֵר לִבִּי אֶשֶׁר לֹא נֶשְׂא לֶשׁוֹא נִפְשִׁי וְלֹא נִשְׁבַּע לְמַרְמָה.

7) חפץ חיים על התורה – עמ' א, "קוים קצרים לתולדותיו של רבנו זצ"ל"

*) וכה שמעתי מפיו הקדוש לפרש את הכתוב בתהילים כ"ד, נקי כפים ובר לבב אשר לא נשא לשוא נפשי. במשל לאחד שלוח מחברו חמש מאות שקלים להנהלת מסחרו. כשהגיע זמן הפרעון החזיר הלוח להמלוה שטרו בן חמש המאות, שהמלוה נתן לו אז בהלואה. המלוה נבעת על המחזה וישאל את הלוח, כלום הלוייתך אלא בשביל שתעשה מסחר בכספי ותרויח לפרנסתך, אבל מה תועלת השגת בשטרי שהנחתו באמתחתך מבלי להשתמש בו, וכי בשביל זה הטרחתני להלות לך סכום רב שכזה?
והנמשל הוא, הקב"ה נתן להאדם נפש עליונה טהורה, הלואה למשך ימי חייו, למען ירויח בה לפרנסתו, שיעמול בתורה וירכוש לו מצות. ולא מיבעי אם האדם קפח את חייו והשחית את נפשו בחלאת החטאים, בודאי יעשן אף ד', באיש ההוא, אלא גם אם לא עבר עברות, כי אם ישב לו בטל ולא סגל לעצמו תורה ומצוות, יעיר עליו חמת ד' ויאמר לו, כלום נתתי לך מתנה יקרה שכוח, היא הנפש, שמכסא הכבוד חוצבה, למען תשאנה לשוא ולריק, ולא תרויח בה להחיות נפשך? רק זה יוכל לעלות בהר ד', ולקום במקום קדשו. מי שלא נשא לשוא נפשו, כלומר מי שהשתדל להרויח בנפש שנתנה לו, ולא מי שנשאה לשוא בלי כל תועלת.

8) ויקרא – פרק ד, פסוק ב

דָּבַר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר נֶפֶשׁ כִּי תִחַטָּא בְשִׁגְגָה מִכָּל מִצְוֹת ד' אֶשֶׁר לֹא תַעֲשִׂינָה וְעָשָׂה מֵאַחַת מֵהֵנָּה:

9) דעת זקנים מבעלי תוספות – פרשת ויקרא, פרק ד, פסוק ב

נפש כי תחטא. אדם כי יחטא אין כתיב כאן אלא נפש. וכן "הנפש החטאת היא תמות". **להודיע שעיקר החטא תלוי בנפש.** משל לשני בני אדם שחטאו למלך אחד נכרי ואחד מבני פלטרין שלו העלו שניהם לבימה לדון וצוה המלך לפטור את הנכרי ואת בן הפלטרין לדון ביסורין אמרו לו בני פלטרין שלו והלא גם זה חטא לך אמר להם זה נכרי ואינו מכיר בטובי אבל זה שהוא מבני ביתי ומכיר בטובי ופשע בי יצא דין זה עליו כך הגוף הוא נכרי שנבר' מן התחתונים אבל הנשמה שהיא מן העליונים ודינה להיו' טהורה ואפ"ה חטאה לפיכך הגוף הושלך בקבר והנשמה תקבל היסורין ולעתיד לבא הקב"ה מביא גוף ונשמה ודן אותם וכו':

10) תהלים – פרק קמה, פסוק טז (ע"פ מכתב מאלהו [ר' אליהו אליעזר דסלר זצ"ל¹])

פִּוְתַח אֶת יָדָךְ וּמִשְׁבִּיעַ לְכָל חַי רְצוֹן.

11) מדרש שיר השירים רבה – פרשה ו

"לא ידעתי נפשי שמתני" (שה"ש ו, יב), תני ר' חייא משל לבת מלכים שהיתה מלקטת בשלפים, נמצא המלך עובר והכיר שהיא בתו, שלח אוהבו נטלה והושיבה עמו בקרונין, והיו חברותיה תמהות עליה ואומרות, אתמול הייתה מלקטת בשלפים והיום יושבת בקרונין עם המלך, אמרה להם כשם שאתם תמהות עלי כך אני תמהה על עצמי, וקראת על עצמה לא ידעתי נפשי שמתני, כך כשהיו ישראל במצרים משועבדין בטיט ולבנים והיו מאוסין ובזויין בעיני המצריים, וכשנעשו בני חורין ונגאלו ונעשו סגנים על כל באי עולם, והיו אומות העולם תמהות ואומרות אתמול הייתם עובדים בטיט ולבנים והיום נעשיתם בני חורין וסגנים על כל העולם, והיו ישראל אומרים להם כשם שאתם תמהים עלינו כך אנו תמהים על עצמנו, וקראו על עצמן לא ידעתי נפשי שמתני...

¹ 1892-1953